

Dr. Koncz Gábor

Javaslatok kidumáláshoz... hozzászólás Vadász János: „Volt egyszer egy kulturális alaptörvény” című tanulmányához

Megjelent In: Új Egyenlítő III/8-9. 2015/ augusztus-szeptember, 40-41. old.

Lendületes, határozott, olykor vehemens írás. Áttekinti a hosszú című, 1997. évi CXL. u. kulturális törvény lényegét, majd hatásának szétesését és érvel az új törvény megalkotásának szükségessége mellett. A szerző 1989-2002. között a Közgyűteményi és Közművelődési Dolgozók Szakszervezetének alapító elnöke, majd 2002-2006. között közszolgálati kormány megbízott államtitkár volt. Tehát a személyes érintettség miatt természetesen érthető az olykori indulat... Ám a rövid, vázlatos írás méltó, tartalmában és szándékával határozott folytatása korábbi, alapos könyvének.

Személyek üzenetei

„Kerekes Lászlóra, a kiváló kulturális szakemberre és grafikusművészre emlékezve” olvashatjuk az ajánlást. Nos, közművelődésről van szó, tehát megragadom az alkalmat. Megjelent: Tapodi Katalin [2015]: *Kerekes László könyve*. Dabas, Galéria Alapítvány, 199 old. Ez a reprezentatív, nagyalakú, alapos kötet méltó Kerekes Lászlóhoz, aki népművelő, közművelődési szakember, minisztériumi tisztségviselő, közművelődési szakfelügyeleti elemző, számos bizottság tagja volt. Legalább ennyire fontos az, hogy elismert képzőművészként is emlékszünk rá, grafikái, festményei mellett emlékeztetéseket a kulturális témájú plakátjai. Életművéről kiállítás látható Dabason és ezúton is szorgalmazom, hogy legyen majd egy ilyen, üzeneteit is összefoglaló tanácskozással együtti tárlat Budapesten is, például a TIT Stúdió épületében (www.tit.hu). Felhívom a figyelmet arra is, hogy a Zemléni Múza folyóirat 2015. őszi száma közli majd Praznovszky Mihály bevezető tanulmányát.

„Mindezek említése itt nem csak tisztelgés és formalitás, hanem mondanivalóm lényege Vadász János tanulmánya kapcsán. Tehát: a közművelődés mai eleven áramlatában (... szokásos válságában...) alapvetően fontos felmutatni a közelmúlt értékeit, nem csak dokumentumokban, hanem a személyek maradandó üzeneteinek összefoglalása, újbóli megélése érdekében. Az érdekesek és elmentek hosszú sorát most nem említve, mégis csak utalok arra, hogy „A Méltóságkereső üzeneti” címmel immár több éve megrendezzük a Beke Pál emlékkonferenciákat. Nos, mindezek szükségességét megerősítette bennem Vadász János ajánlása, hiszen az általa éppen tárgyalt CXL. törvény és annak utóélete szorosan összefügg Kerekes László és a közelmúltban eltávozott nagy népművelők, közművelődési szakemberek munkásságával is. Az íráshoz kapcsolódó vállalásom az, hogy várom a főhajtásra és összefoglalásra szóló javaslatokat. *

Elismerés és kritika

Jó a dolgozat. Ám hiányzik az 1977. évi CXL. meghatározó közvetlen előzményeinek szisztematikus áttekintése. Ennek indítása az 1972. évi konferencia volt, ahol deklaráltatott a népművelés közművelődéssé fejlődése... Majd következtek az átfogó kutatási elemzések és a Vadász János által is említett 1974. évi közművelődési párthatározat. Ezt követte a törvény valóban élénk vitánkkal kísért előkészítése és megszavazása. Mindezek kapcsán mindenképpen utalni kell a nemzetközi művelődés-avagy kultúrpolitikai hangulatra... hiszen például az UNESCO keretében ekkoriban élénkült meg a fejlődés kulturális dimenziójának hangsúlyozása. Nem elhanyagolhatóan éppen magyar szakemberek közreműködésével is, előtérbe került a kulturális hozzájárulás és részvétel hangsúlyozása.

A dolgozatból hiányzik az is, a törvény kapcsán élénk kulturális stratégiai tervezési Törekvések indultak el, amelyek a 2000. évek közepén konkrét, szakértői, olykor minisztériumi dokumentumokban is megfogalmazódtak. Itt most nem tüntetem fel a nyomtatásban és talán internetes is elérhető folyóirat közléseket, csupán említem, hogy a „CXL. kulturális törvény. Önkormányzati feladatellátás. Közművelődési szakfelügyelet című, azóta már megszűnt folyóiratban a periodika címének megfelelően mindezekről bőven volt szó, továbbá a kultúra és Közösség 2006. évi II. száma, valamint a SZÍN Közösségi Művelődés 2007. évi 12/2-3. és 12/4. száma közölt írásokat. Később készült átfogó elemzés a tárgyalt törvényről, a módosítás szakmai indoklásáról. Majd a 2010. években ismét újabb közművelődési stratégiai, szakértői tervek születtek.

Vállalásom e téren az, hogy elkészítem a fentiek elérhető bibliográfiáját és külön összeállítom a témakörhöz kapcsolt, saját írásaim jegyzékét és akkori mondanivalóim összefoglalását.

A hiányok mellett vitatható a dolgozat több megállapítása, a történelmi periódusok meghatározása és értelmezése. Így például az 1945-1948. közötti, ún. szabadművelődési korszak egybemosódik az 1950-es évekkel. Kétségtelen az 1950-es évek hatalmas kulturális átalakításának számos érdeme, ám az intézményi dimenziót az 1920-as évek folytatásaként említeni bizony meghökkentő...

Aztán a Bokros-csomag megítélésével egyáltalán nem értek egyet. Immár 20 éve visszatérő a probléma: a sokakat sértő, sőt lenullázó intézkedések érzelmi és pártpolitikai, szakszervezeti megítélése mellett még mindig nem eléggé dolgoztuk fel a racionális szükségszerűséget. Hiszen a fizetésképtelenség elkerülése érdekében onnan szükséges pénzt kaszírozni, ahonnan egyáltalán lehet. Ennek megértése és feldolgozás bizony szomorú feladat.

Nos, tehát a gazdag és felelős dolgozat minden bekezdéséhez lehetne kiegészítéseket, pro és kontra megjegyzéseket fűzni. Ezért is ...

...Kidumálásra van szükség

Volt tehát törvény előkészítés, törvénykezési vita, kutatások sokaságának elvégzése és publikálása, stratégiák készítése... Voltak viták, ám hiányzott és ma is hiányzik a *kidumálás*. Az tehát, hogy nem úgy ahogy, vagy jól szervezett konferenciákon, hanem minimum három de mindenképpen kis-csoportos beszélgetéseken, a vehemenciákat is vállalva megbeszéljük a tényeket és azok értelmezésért, egyáltalán felvessük az esetleg írásban nehezen felvethető pro és kontra szempontokat, érveket.

„Az alkalmas idő...” nem most van az új kulturális törvény előkészítésére. Most olyan kifutások, kimerülések, átpolitizáltságok és külső hatások idejét éljük, hogy a múlttól is ám sürgetően inkább a jelenről kötetlenül és felelősen beszélgetni kell, annak érdekében, hogy lássuk: mi van, mik a lehetőségek, merre van előre... majd ki és mit tegyen.

Vállalásom e téren az, hogy igény esetén helyet adva szervezem a felelős szakmai beszélgetéseket. Mert most a fontos...

... Közelre nézni, távolra látni...

A közművelődési helyzet néhány jellemzőjét villantom fel:

- Intézményi és rendezvényi túlkínálat van, mindenütt és mindenkor jellemző a fesztiválosodás.
- Hány ugrással küzdhető le a digitális szakadék...

- A kulturális szegénység mellett a tartalmi kulturális elszegényesedés is jellemző, a középosztály és a jómódúak körében is.
- Etnikai- kulturális feszültségek és a fenyegető katasztrófa.
- Olvastuk: Huisinga, Ortega, Spengler, Fukuyama, Huntington műveit... és mégis úgy teszünk, mintha meglepetés lenne, az egyébként felkészültség esetén is megrázó migráció...

Intézményi, kínálati, tevékenységi területeken egyaránt a közművelődésben is lomizásra van szükség, ám ez szinte pihentető feladat a fentiek felelős áttekintése idején... (2015. augusztus 13.)

30-487-54-66, E-mail: drgaborkoncz@t-online.hu